

МІЖНАРОДНІ ПАРТНЕРСТВА НАЦІОНАЛЬНОЇ ІСТОРИЧНОЇ БІБЛІОТЕКИ УКРАЇНИ: СПІВПРАЦЯ З FRIEDRICH MAUKE VERLAG ТА АНДРЕ ШТЬОРОМ (НІМЕЧЧИНА)

Єлизавета Ховрах

м. Київ

Сучасні трансформації у сфері бібліотечно-інформаційної діяльності зумовлюють активні процеси міжнародної взаємодії, що сприяють обміну професійним досвідом, упровадженню інноваційних практик та формуванню нових підходів до збереження культурної спадщини. Національна історична бібліотека України (НІБУ) послідовно розвиває міжнародні партнерства, серед яких важливе місце посідає співпраця з німецьким видавництвом Friedrich Mauke Verlag (м. Ваймар, Тюрингія) та його керівником Андре Штьором.

У контексті повномасштабної війни проти України роль міжнародної взаємодії бібліотек значно зросла. Підтримка іноземних партнерів сприяє посиленню інформаційної присутності України у світі, збереженню історичної пам'яті, популяризації української культури та літератури та поширенню знань про сучасні культурні процеси. Саме тому співпраця з Friedrich Mauke Verlag та Андре Штьором має вагоме значення для розширення міжнародних комунікацій НІБУ.

Як видавництво, Friedrich Mauke Verlag спеціалізується на художній історичній літературі та перекладах сучасних європейських авторів. Значний внесок у міжнародний культурний діалог видавництво здійснило завдяки перекладам творів українських письменників німецькою мовою. Зокрема, було перекладено визначні тексти про Російсько-українську війну («Доця» Тамари Горіха Зерня, «Я перетворююсь» Володимира Вакуленка), події Революції гідності («Вертеп. Роман про Майдан» Олени Захарченко), історію українського Донбасу («Смерть лева Сесіла мала сенс» Олени Стяжкіної), політичну боротьбу кримськотатарського народу («Мустафа Джемілєв. Незламний», Севгіль Мусаєвої та Аліма Алієва), українське літературознавство («Усе, що ви хотіли знати про українську літературу. Романи» Тетяни Трофименко), а також дитячу літературу.

Ми вважаємо, що ці переклади не лише зробили українські голоси доступними для німецькомовної аудиторії, але й рішуче підкреслили їх приналежність до європейського контексту, адже тексти українських авторів посідають чільне місце серед асортименту видавництва у його серії перекладів східноєвропейської літератури.

Відтак, це свідчить про системність та цілеспрямованість діяльності видавництва у популяризації української літератури в німецькомовному середовищі.

Відзначимо, що Friedrich Mauke Verlag – постійний учасник Франкфуртського книжкового ярмарку. Окрім презентації та продажу свого книжкового асортименту, видавництво регулярно надає слово представникам української літературної сцени під час спільних заходів. Особливо відмітимо, що у жовтні 2025 року Friedrich Mauke Verlag отримало нагороду Dörlemann ZuSatz за німецькомовний переклад роману «Доця» Тамари Горіха Зерня. Ми віримо, що нагорода в рамках найбільшого книжкового фестивалю в світі посприє ширшому визнанню української літератури на міжнародному книжковому ринку.

Роль Андре Штьора як керівника Friedrich Mauke Verlag є ключовою у цьому процесі. Його активна громадянська позиція та політична діяльність у контексті підтримки України сприяли формуванню позитивного іміджу нашої держави у Тюрингії – колишньому регіоні Німецької Демократичної Республіки, відомому своєю ностальгією за СРСР, що переросла у симпатію до сучасної російської політики. До прикладу, пан Штьор та його родина регулярно відвідують проукраїнські мітинги у Ваймарі, Єні та Ерфурті, які проводить українська діаспора та німецькі небайдужі. Пан Штьор – міський радник Соціально-демократичної партії Німеччини, тож підтримка проукраїнських наративів є його виразною політичною позицією на тлі реакційних настроїв. Таким чином, ми вважаємо пана Штьора непересічним діячем, який поширює проукраїнські наративи від імені партії СДПН та Friedrich Mauke Verlag у напруженому культурно-політичному середовищі, де ці наративи сприймаються як викличні або непопулярні.

Зрештою, співпраця між НІБУ та Андре Штьора посприяла розбудові міжнародних професійних зв'язків у бібліотечній сфері. Так, у 2024 році за підтримки Андре Штьора та за сприяння культурного фонду Klassik Stiftung Weimar відбулося стажування бібліотекарів НІБУ у Бібліотеці герцогині Анни Амалиї у Ваймарі. Програма стажування передбачала вивчення досвіду у сферах обслуговування користувачів, каталогізації, оцифрування та реставрації фонду, що дозволило поглибити професійні навички українських фахівців та ознайомитися з передовими практиками збереження культурної спадщини.

Особливо цінним під час стажування стало знайомство з діяльністю реставраційних майстерень, в яких використовуються сучасні технології відновлення пошкоджених документів, включно з рідкісними книгами та рукописами. Відзначимо: досвід німецьких спеціалістів у подоланні наслідків пожежі 2004 року, що знищила значну частину фондів, є прикладом високого рівня професійності та організації у сфері збереження культурних цінностей. У контексті повномасштабного вторгнення, коли культурна спадщина України

залишається під загрозою знищення, вивчення передових практик реставрації стало неоціненним та надихаючим досвідом.

Також під час робочого візиту до Німеччини фахівці НІБУ відвідали Науково-дослідницьку бібліотеку Готи, Ляйпцизький філіал Німецької національної бібліотеки та Тюрингську державну університетську бібліотеку, де ознайомилися з методами оцифрування масивів рідкісних текстів, використанням спеціалізованого програмного забезпечення для управління фондами та методиками забезпечення доступності інформаційних ресурсів для широкого кола користувачів.

У підсумку, ми щиро вважаємо, що співпраця НІБУ з Friedrich Mauke Verlag та Андре Штьором є важливим кроком у розвитку міжнародних культурних комунікацій, популяризації та збереженню української культурної спадщини та формуванню професійної спільноти, здатної впроваджувати передові практики у сфері бібліотечної справи. Стажування у Ваймарі засвідчило необхідність подальшого розвитку міжнародних партнерств, що сприятиме культурному діалогу, зміцненню професійних зв'язків та підвищенню рівня кваліфікації фахівців.

Отже, співпраця з німецькими партнерами, зокрема з Friedrich Mauke Verlag та Андре Штьором, має стратегічне значення для розвитку НІБУ, забезпечуючи її активну участь у міжнародному культурному просторі.

Перелік джерел:

1. Гнедкова, Ганна (жовтень 2025). «У Франкфурті вручили премію Hotlist, спецвідзнаку отримала «Доця» Тамари Горіха Зерня» [Електронний ресурс] / Читомо. – Режим доступу: <https://chytomo.com/u-frankfurti-vruchyly-premiiu-hotlist-spetsvidznaku-otrymala-dotsia-tamary-horikha-zernia/>. – Дата перегляду: 23.10.2025
2. Duchess Anna Amalia Library [Текст] / Klassik Stiftung Weimar ; ed. R. Laube. - Berlin ; Munich : Deutscher Kunstverlag, 2022. - 160 p.
3. Knoche, Michael (March 2005). "The Herzogin Anna Amalia Library after the Fire" [Електронний ресурс] / Michael Knoche // IFLA Journal. 31 (1): 90–92. – Дата публікації: березень 2005. – Режим доступу: <http://surl.li/skrpa>. Дата перегляду: 02.04.2024
4. Herzogin anna amalia bibliothek [Електронний ресурс] / Klassik Stiftung Weimar. – Режим доступу: <https://www.klassik-stiftung.de/en/herzogin-anna-amalia-bibliothek/>. – Дата перегляду: 02.04.2024